

„În Maieru, am trăit cele mai frumoase și mai fericite zile ale vieții mele“

Leu Rebreanu

CUIBUL VISURILOR

Director fondator: SEVER URSA

PUBLIȚIE EDITATĂ DE CONSILIUL LOCAL MAIERU

ANUL XXVII Nr. 2 (156) *** MARTIE 2024 *** 8 PAGINI ***

Istorie măiereană

Anexa nr. 3

[1864] Descrierea hotarului localității Maieru

Culegerea datelor statistice despre originea comunei Maieru din Districtul Năsăudului

1. Numele comitatului, districtului, cercului, scaunului de care se ține satul?

Ad. 1: Districtul Năsăudului, cercul Rodnei Vechi.

2. Comunitatea, opidul câte numiri are acum, care dintre ele e numai prin locuitorii locali și care e de țara întreagă cunoscută?

Ad. 2: Comunitatea au avut și are și acum, numai un nume „Maieru”, care nume e de precum de locuitorii locali, așa și de țara întreagă cunoscut.

3. Avut-au comunitatea cândva altă numire sau doar s-a scris altminteri numele de acum?

Ad. 3: N-a avut altă numire, fără pe ungrurie s-au scris Major.

4. Cum se numește comunitatea de la început?

Ad. 4: Maieru

5. De unde s-au împopulat?

Ad. 5: Nu se știe!

6. Ce se știe de comun, din tradițiuni, monumente, semne de memorii, din memorande scrise sau tipărite despre originea numelui și înțelesul lui în vechiă limbă ar fi locul numit?

Ad. 6: Maieru

7. Numirile topografice din otarul comunității?

Ad. 7: De către răsărit, *Cetatea*, un deal înalt pe care se cunosc încă nește ruine de șanțuri, la culm[e]a dealului; către sud lângă drumul cercului se află scaldel minerale, cu una fântână minerală de apă acră (*Sauerquelle*)¹, care fântână tot de-odată servește de granița într otarul comunei Maieru și opidului Rodna Veche. *Anieșul*, unu apă ce curge din munții *Isvorul Mare* și *Mirașa*, scaldel minerale mai sus pomenite; care apă poartă mai multe mori de firez și piuă, la care se găsesc scânduri și se transportează în Ungaria.

Fața Dialului Bortii și *Piciorul Fântâniei*, printre care curge un izvor cu numire *Blidăreasă*, către răsărit și se sfârșește în *Anieș*.

Muncelul, un deal înalt, în stat de către nord, din care curge către sud o apă prin mișlocul comunei Maieru și se sfârșește în *Someș*.

Măgura Porcului, un dial înalt către apus, din care curge un părau, către sud ce formează graniță între comuna Maier și comuna Sângeorgiu.

Măgura din Șios [sic!], un deal înalt cu pădure de fag pe care se află 2 poieni.

Măgura Caselor, un dial înalt acoperit cu hucet, care zace vis a vis de la scaldel minerale către amiazăzi și se zice a fi fost în timpurile vechi multă

vreme băiușag în dânsa, precum arată și sgurile aflătoare la marginile ei, unde și acuma se află semne de galerii. Prin mișlocul comunei, de către răsărit către apus, trece sau curge râul *Someșu Mare*.

Comuna posedă din străvechime munți și anume: *Ineul Mare*, *Preluci* și *Gagi*, [?], apoi *Dieci*, afară de hotar și *Rabla*, în

hotar, care în timpul verii se folosesc, parte pentru pășunarea vitelor din comună parte, de fânaș.

Comuna mai posedă o parte de hotar ca predium, cu numirea *Răcile*, în apropiere de hotarul Ilvei Mari, către nord.

Pe hotarul comunei Maieru, care se mărginește de către răsărit cu hotarul opidului Rodna Veche, de către sud cu hotarul comunei Măgura și Poiana, de către apus cu otarul comunei Sângeorgiu, de către nord cu Munții *Poieni* și *Mirașa* a comunei Sângeorgiu, *Mihăiasa* a comunei Salva și *Isvorul Mare* al comunei Năsăud, se află pământuri de arătură, fânaș și pășiune, apoi mult pământ neproductiv și acoperit cu huciaguri.

Leon Horga m.p. jude com.
Iacob Strâmbul, notar com.²

¹ Izvor de apă minerală.

² Apud. Simion Retegan, Satele năsăudene la mijlocul secolului al XIX-lea..., pp. 102-104.

[Anexa nr. 3 din studiul *Contribuții referitoare la consemnarea proprietății în „granița năsăudeană” în secolele XVIII-XIX*, semnat de dl. dr. Adrian Onofreiu, articol apărut în volumul *ECONOMIA REGIONALĂ: IPOSTAZE RURALE ȘI URBALE (REGIONAL ECONOMY: RURAL AND URBAN INSTANCES)*, ed. Presa Universitară Clujeană, 2011, coordonatori: Iosif Marin Balog, Rudolf Gräf, Ioan Lumperdean]

Adrian ONOFREIU

In Memoriam SEVER URSA

În vederea alcătuirii unei cărți dedicate personalității regretatului nostru profesor Sever Ursa, vă rugăm să ne trimiteți scrierile d-voastră referitoare la viața sau opera acestuia pe una din adresele de e-mail: icu_craciun@yahoo.com sau daniel.utu@yahoo.com până în data de 15 iulie 2024. Precizăm că volumul va cuprinde și necrologurile publicate în revista „Cuibul visurilor” și va fi lansat odată cu dezvelirea bustului ilustrului nostru dascăl și ctitor.

Redacția revistei „Cuibul visurilor”

SEVER URSA

n. 8 martie 1932 – d. 21 aprilie 2021

In Memoriam

ADIO, DOMNULE DOCTOR!

TRAIAN GABRIEL SCRIDON, pentru prieteni Trăienel, Cetățean de Onoare al Comunei Maieru, Bistrița-Năsăud din anul 2018, considerat pe bună dreptate fiu al Maierului, a trecut cu discreția-i știută și revoltător de nedrept, în lumea umbrelor morții nemiloase. A fost un reper sfânt pentru cei aflați în suferință, atât pentru năsăudeni, feldrihani, sângeorzeni, cât și pentru măiereni, anieșeni sau cei din alte părți. Era încă tânăr, pentru el, anii nu contau, avea o constituție robustă, deoarece în tinerețe practicase diverse sporturi, mai ales, baschetul și drumețiile, îndeosebi cele montane, fiind un împătimit al muntelui. De neuitat rămâne în amintirea unui

(continuare în pag. 2)

Iacob NAROȘ

In Memoriam*(continuare din pag. 1)*

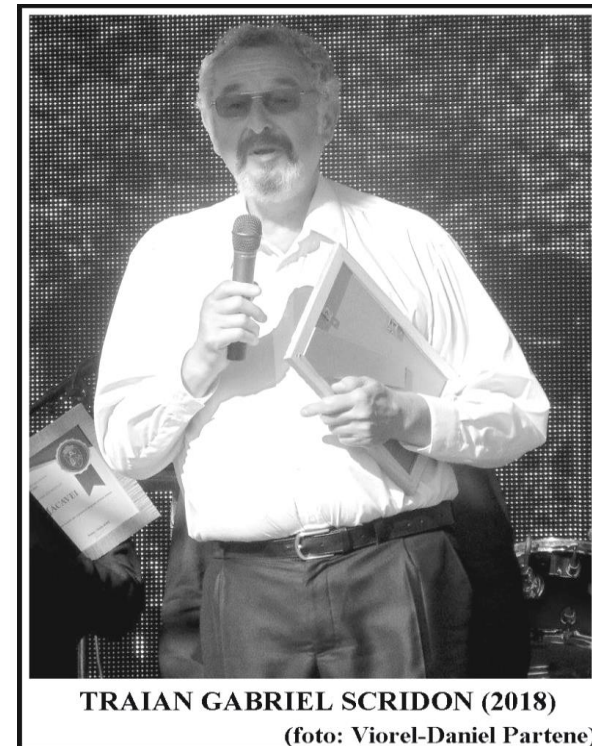
grup de dascăli cu care Trăienel era mai mult decât prieten; la inițiativa lui, am făcut o excursie cu bicicletele, acum vreo patruzeci de ani și ceva, turul județului și parțial, Moldova. Eram tineri, fără griji, fericiți, cu toate că nu aveam decât biciclete, dormeam pe unde apucam, mândri că avem și doctor cu noi, ne credeam chiar nemuritori, puțini au mai rămas, doar frânturi de amintiri ne bântuie uneori, pe cei care mai trăiesc. Parcă-l văd și acum: înalt ca un brad, fire optimistă, intelectual de marcă cu viziuni europene, generos și de omenie rară, cel care a urcat toate treptele posibile ale carierei în medicină. De la medic de circă în Feldru, Maieru, la spitalul din Năsăud, secția chirurgie generală, după specializări în București, Lyon (Franța) și SUA, din nou, la Cluj-Napoca, medic primar în Chirurgie cardiovasculară, director medical la Institutul Inimii, șef de clinică, conferențiar universitar,

ADIO, DOMNULE DOCTOR!

șef de disciplină la catedra de Chirurgie cardiovasculară din cadrul UMF, Cluj-Napoca până în 2017.

Măierenii nu l-au uitat și nici nu-l vor uita degrabă, pentru ei, indiferent unde se afla, Traian Scridon era medicul lor de familie. În timpul stagiului ca doctor de circă la Maieru, era iubit de toți, cadre medicale, pacienți, tinerii intelectuali din jurul revistei „Cuibul visurilor”. Redactorii de la această publicație, măierenii din mai multe generații și mulți alți cunoscuți, îți prezintă onorul îndurerăți, ca un ultim salut, în semn de respect pentru Omul care ai fost și, cu toții, sunt alături de familia îndurerată!

Veșnică aducere-aminte, Dumnezeu să te aibă în grija lui, iar noi, cei rămași, nouă nu ne rămâne decât amintirea unui Medic cu adevărat dedicat nobilei sale meniri, aceea de a fi de ajutor semenilor, în adevăratul sens al cuvântului.

TRAIAN GABRIEL SCRIDON (2018)

(foto: Viorel-Daniel Partene)

Iacob NAROȘ Aniversare

„Izvorul Someșului”, revista, a ajuns, iată, la numărul 10. Decembrie, 2023. Are 122 de pagini, format A-4 (față de numai 16, câte număra la inaugurarea primului număr, în 2021, vara!)

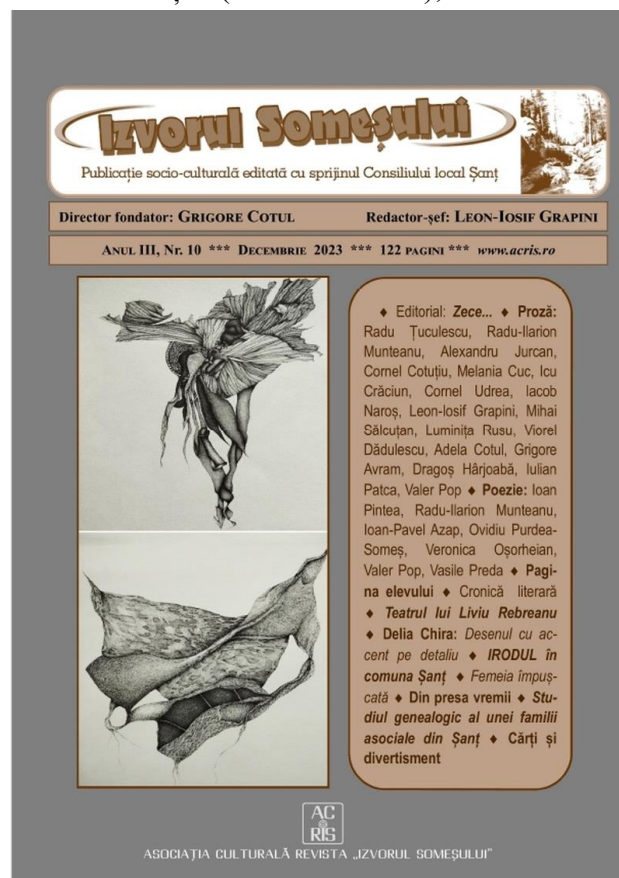
Publicație socio-culturală trimestrială, dacă nu v-am spus până acum. Editată de Asociația Culturală Revista „Izvorul Someșului”, cu sprijinul Consiliului Local Șanț. Cu sprijin financiar, țin să precizez! Și cu Grigore Cotul în frunte, director fondator. Leon-Iosif Grapini, redactor șef, Adela Cotul, Maria Forogău, Ana Floarea Hanciuc, Valer Pop, Dănilă Filipoi și Alexandru Dărăban, redactori.

Mulți, da' buni, vorba ceea.

Editorialul se intitulează **Zece...** și este semnat de Grigore Cotul. Care mărturisește cum că „În august 2021, lansam, în cadrul primei ediții a Festivalului Național de Epigramă „Izvorul Someșului” primul număr al revistei noastre, care număra 16 (doar 16!) pagini format A-3. Cele 200 de exemplare s-au epuizat rapid, fie datorită curiozității celor prezenți la spectacolul organizat, fie din cauza excesului de zel dovedit în distribuirea de către cei din echipa redacțională. Porneam, atunci, pe un drum nou și necunoscut mie, alături de scriitorul, consăteanul și prietenul Leon-Iosif Grapini, redactorul-șef al publicației; membru al Uniunii Scriitorilor din România, un om cu experiență jurnalistică, etc., etc...”, vorbind și despre inerentele greutăți ale unui nou început.

Despre „Izvorul Someșului”, cu tot dragul...

Un număr consistent, zic eu, unde semnează vreo 16 prozatori: Radu Țuculescu, Radu-Illarion Munteanu, Alexandru Jurcan, Cornel Cotuțiu (cu două texte!), Melania Cuc

(fragment de roman), Icu Crăciun (tot două), Cornel Udrea, Iacob Naroș, Leon-Iosif Grapini, Mihai Sălcuțan, Luminița Radu, Viorel Dădulescu, Adela Cotul, Grigore Avram,

Dragoș Hârjoabă, Iulian Patca și Valer Pop. Urmează un „lot” valoros de poeți, unul mai bun decât ceilalți: Ioan Pinte, Radu-Illarion Munteanu, regretatul Ioan Pavel Azap, plecat de curând dintre noi, Ovidiu Purdea Someș, Veronica Oșorheian, Valer Pop, Vasile Preda și Grigore Cotul (epigrame). În pagina elevului ne întâlnim cu Veronica-Georgiana Hodoroga: *Povestea anului*. Icu Crăciun scrie despre Elena M. Câmpan: „Poetă de certă vocație, cărțile sale fiind adevărate terapii împotriva oftatului și a mizantropiei, deoarece, citindu-le, duhul împăcării și al luminii pătrunde în inima lectorului, îndemnându-l să-și curețe gândurile și sufletul.”

Grigore Cotul strigă în gura mare că teatrul lui Icu Crăciun a fost tradus în Germania. Iar Icu Crăciun scrie despre volumul XI, *Opere, Teatrul lui Liviu Rebreanu*, ediție critică de Niculae Gheran. Mai semnează în acest număr: Luminița Rusu, Liviu Păiuș, Delia Chira, preot Vasile Ureche, Cornel-Leontin Moisil, Daniela Filipoi, Silvia Moisil, Lucian Claudiu Grapini, iar Mircea Daroși ne mai reține atenția cu: *Memoria Năsăudului în paginile unei cărți monografice*. E vorba de cartea-album a doamnei Floarea Pleș: *Simbolurile istorice și culturale ale orașului Năsăud*.

Cam atât, deocamdată...

Aurel PODARU Istorie măiereană**Recensământul efectuat la Maieru în anul 1850**

În anul 1993 apărea la Cluj volumul dedicat Recensământului care a avut loc în 1850 în Transilvania. La realizarea volumului au participat Traian Rotariu – coordonator, Maria Semeniuc – secretar, Ioan Bolovan – consultant și Mezei Elemér – informatician.

Volumul cu datele recensământului din 1850, din Transilvania, a reprezentat materializarea primei etape dintr-un program ambițios care a fost dus la îndeplinire în câțiva ani.

Activitatea întreprinsă a fost una demografico-statistică și nu una istorică.

Recensământul din 1850 s-a înscris în rândul primelor acțiuni ale guvernării militare austriece asupra teritoriului transilvan după înăbușirea revoluției de la 1848-1849. urmărind cu precădere un scop militar, acela de completare din timp a armatei, acest recensământ a avut și alte obiective economico-sociale: împărțirea populației în diferite clase, pe principiul obligațiilor egale față de impozitare și serviciul militar, indiferent de naționalitate și religie, cunoașterea generală a țării, pentru rezolvarea problemelor administrației interne.

Ordinul de efectuare a recensământului a fost emis de Guvernul la data de 2 aprilie 1850. Lucrările de înregistrare a populației și a celorlalte date au început în vara aceluiași an și au durat, în general, până la sfârșitul lui. Munca de culegere a datelor a fost efectuată în comun de către autoritățile militare (un ofițer și un grefier) și cele civile (primarul și doi consilieri), acestora adăugându-se și un membru al poliției

*(continuare în pag. 3)***Alexandru DARĂBAN**

Istorie măiereană

Recensământul efectuat la Maieru în anul 1850

(continuare din pag. 2)

și preotul. Informațiile despre fiecare familie, casă și persoană s-au înregistrat la primărie, pe baza declarațiilor capului de familie.

Rubricile pe care le conține recensământul oferă o imagine destul de bogată asupra situației demografice a Transilvaniei la mijlocul secolului al XIX-lea. Au fost înregistrate atât numărul de case, cât și cel de familii ceea ce a permis o bună evaluare a posibilităților fiecărei gospodării.

Pentru luarea în evidență a întregii populații masculine supusă posibilității de recrutare, în recensământ a fost introdusă o rubrică în care au fost consemnați tinerii bărbați între 16 și 26 ani. Rubrici separate au fost prevăzute pentru

înregistrarea celor plecați în străinătate și a străinilor aflați în localitate la momentul efectuării recensământului.

Din datele prelucrate, a rezultat că în Transilvania, la 1850, trăia o populație de 2.073.472 locuitori. Trebuie subliniat faptul că cifra de mai sus includea atât autohtonii, adică populație legală, cât și străinii. Populația de drept însuma 2.061.645 de locuitori. Aceștia se repartizau în funcție de naționalitate, astfel: români 59,4%, maghiari 17,3%, secui 8,8%, sași 8,5%, germani 0,8%, țigani 3,8%, evrei 0,8%, armeni 0,4% și alte naționalități 0,2%.

Structura populației după confesiuni era următoarea: greco-catolici 32,2%, ortodocși 30,2%, reformați 14,4%, romano-catolici 10,6%, evanghelici 9,6%, unitarieni 2,2% și izraeliți 0,8%.

În cele ce urmează vom vedea cum s-a prezentat situația în satul Maieru în anul 1850.

1. Case: 302, Locuințe: 395, Populație de drept: 1572, Plecați: 7, Străini: 43, Populație prezentă: 1608.

2. Bărbați:

- total: 687
- necăsătoriti: 373
- căsătoriti: 290
- văduvi: 24

3. Numărul bărbaților începând cu 17-26 ani: 50

4. Femei:

- total: 885
- necăsătorite: 480
- căsătorite: 322
- văduve: 83.

5. Populația după naționalitate:

- maghiari: -
- secui: -
- români: 1523
- sași: 1
- germani: 1
- țigani: 47
- armeni: -
- evrei: -
- altele: -

6. Populația după religie:

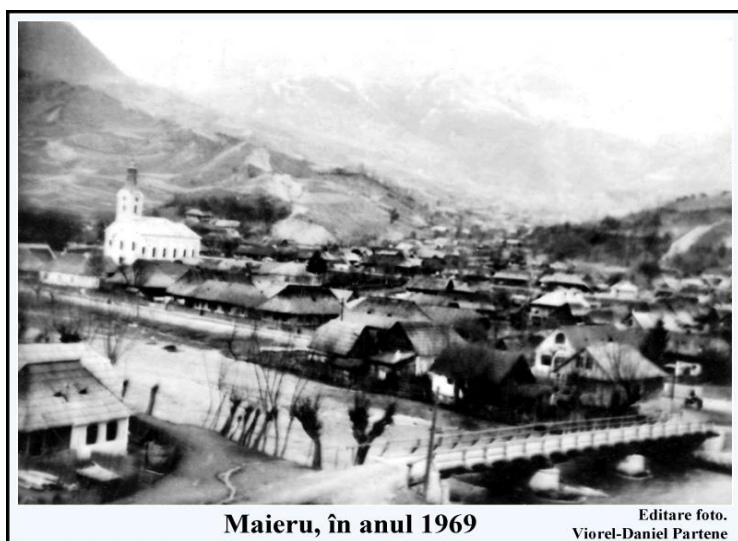
- romano-catolici: 1
- greco-catolici: 1570
- ortodocși: -
- reformați: -
- evanghelici: 1
- unitarieni: -
- izraeliți: -

7. Populația de drept: 1572.

8. Animale:

- cai: 162
- bovine: 117.

Structura administrativă recențată în care era inclus satul Maieru (Meyer) era Regimentul II Român Năsăud, Compania a 5-a, alături de Ilva Mare, Coșna, Maieru și Rodna.

Maieru, în anul 1969

Editare foto: Viorel-Daniel Partene

Alexandru DARĂBAN

Medalion

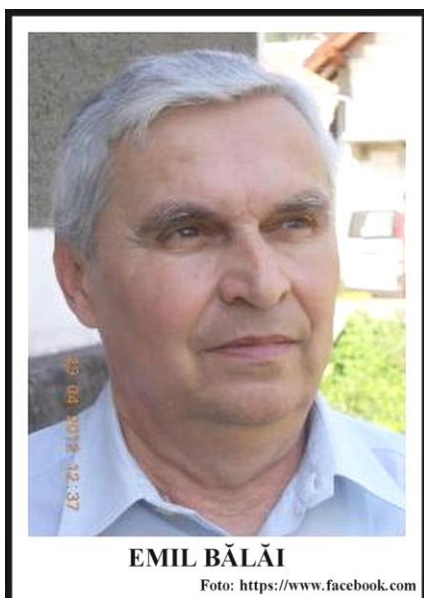
EMIL BĂLĂI – un intelectual de elită al Văii Someșului Mare

O carte document, o trecere în revistă a vieții și activității pe multiple planuri, e vorba de volumul aniversar, intitulat inspirat, *Lacrimi și aripi, Poezii, studii, articole și recenzii (2002-2020)*, apărut la Editura Cetatea Rodnei, 2021. În loc de cuvânt înainte, avem o prezentare succintă a lui Emil Bălăi, în primul rând, una de suflet și, apoi, pe scurt, parcursul vieții celui în cauză cu realizări demne de-a fi menționate. Toate acestea vin din partea Conferențiarului Universitar Doctor, Mircea Mureșianu, fiu al Rodnei, trecut nu de mult, pe nedrept, în lumea umbrelor. Titlul introducerii respective este și el semnificativ: „Emil Bălăi la 70 de ani sau dimensiunea umană și profesională a magistrului”. Iată, pe scurt, câteva date biografice esențiale, necesare înțelegerii acestei puternice personalități din viața Rodnei, dar prezentate altfel, adică pe direcții majore ale preocupărilor unui profesor de română, astfel vom vedea câteva ipostaze în care apare un Dascăl de la țară:

Poetul – Debut revuistic în Tribuna, nr. 51 (1252), an XXIV, Cluj-Napoca, 18 dec. 1980, cu poezia „Decât iubire”. Împreună cu redactorul de carte Gherasim Solovestru Domide, Emil Bălăi și-a ales poeziile selectate în această carte, în număr de 30, ele nu fac parte din volumele de poezii amintite mai sus, fiind scrise ulterior apariției acestora. Reamintim primul volum *Suflet – Kilometrul zero* cu un

motto semnificativ: „Ție, cititorului, dragoste și speranță” și compus din trei cicluri: I. „Îngerul curgerii” cu un motto potrivit („Îngerul curgerii prea vinovat/ Se știe de-a noastră rătăcire...”), II. „Kilometrul zero al sufletului”, III. „Izbânda de fiere zi” cu un motto simbolic („Am câștigat iar/ ca și ieri/ o înfrângere...”).

Suflet – Kilometrul zero, Editura Clusium, Cluj-Napoca, 2001 – din interviul aflat în postfața cărții, explicația autorului asupra titlului celui de-al doilea volum e următoarea: „Sugerează suferința de zi cu zi, dar și nădejdea în mai binele posibil.”

EMIL BĂLĂI

Foto: <https://www.facebook.com>

Profesorul de Limba și literatura română – „Mult e dulce și frumoasă - Limba și literatura română”, pledoarie pentru limba strămoșilor; „Prietenul Eminescu” – 155 de ani/ 15 ianuarie 2005; „Interferențe stilistico-gramaticale în cultivarea limbii, la clasă și în cercul literar”; „Demersuri mereu utile pentru asigurarea comprehensiunii textului literar în gimnaziu”,

împreună cu Rodica Bălăi; „Lectura – o condiție a devenirii umane; Cum vorbim, cum scriem?” (cu Rodica Bălăi); „Limba Română – un țărnam al cunoașterii” (cu Rodica Bălăi) – iată câteva contribuții de specialitate ca șef de catedră.

Îndrumătorul de cenaclu literar al elevilor – Cenaclul „George Coșbuc” și revista școlară „Izvorașul”, îndrumare și căutare de tinere talente.

Pedagogul și metodistul – „Prezentul și trecutul școlii rodnene, o deschidere spre viitor” – despre cartea lui Liviu Păiuș și Solomia, „Istoricul învățământului românesc din Rodna Veche, 2004.

Redactor și redactor șef – A fost redactor al revistei „Rodna Veche”, Supliment trimestrial, social și de cultură editat de revista „Târgoviștea” (2002-2004). Apoi redactor și redactor șef adjunct la revista „Cetatea Rodnei”, Revistă socio-culturală și de aspirație creștină.

Monografistul – coautor alături de Rodica Bălăi și Mircea Mureșianu la volumul „Pagini de monografie. Ipostaze istorice, geografice, lingvistice și culturale”, 1996

Publicistul – a publicat în reviste ca: Mișcarea literară, (Bistrița), Minerva, Mesagerul de Bistrița-Năsăud, Răsunetul, Cetatea Rodnei, Cuibul visurilor (Maieru).

Colaborator la volume antologice: Cenaclul literar „George Coșbuc”, 30, Antologie, 2001; „Poem pentru orașul natal”, Bistrița, 2002; *Cupolă de veac (Antologie dedicată lui Mihai Eminescu)*, 2003; *Al nouălea cer – Antologie de Dumitru Munteanu, Bistrița*, 2003; *Bistrița – O imagine a poeziei, antologie bilingvă: româno-germană de Elena Câmpan* (2012).

Colaborator la ziare și reviste din țară cu poezie, critică, proză eseistică, referințe critice etc. – Steaua, Tribuna, Excelsior (Cluj), Graiul Maramureșului, Heliopolis, Jurnalul de Târgoviște, Zburătorul (Bacău), Luceafărul (București).

(continuare în pag. 4)

Iacob NAROȘ

Medalion**EMIL BĂLĂI – un intelectual de elită al Văii Someșului Mare**

(continuare din pag. 3)

Cercetare științifică: - a) Onomastică și toponimie: „Reflexe istorice, antroponimice, ale principalelor ocupații, ale naturii și ale comunicațiilor în toponimia rodneană”; „Dicționar de nume topice din hotarul localității Rodna Veche, Județul Bistrița-Năsăud” (p. 59-78) cu 253 de poziții, de la Aluniș, la Vârfu Măgurii Mari. De asemenea a colaborat cu o serie de studii și lucrări științifice în: Revista de pedagogie, Tribuna învățământului, Didactica Nova (Bistrița).

Alte recenzii:

b) De vocabular: „Lexicul minier rodnean. Origini și evoluție (elemente germane, maghiare, slave, termeni de origine franceză, italiană și cuvinte aparținătoare fondului comun al cuvintelor rodnele (p. 83-101); O urmă perenă pe pânza vremii – Dicționar genealogic rodnean de Silvestru Leontin Mureșianu, 2001; Geografia istorică și trecutul contemporan – despre cartea lui Mircea Mureșianu „Districtul grăniceresc năsăudean” (1762-1851) – studii de geografie istorică; Lumina din trecut – Folclorul rodnean în cartea lui Liviu Păiuș, „Folclorul Văii Rodnei, 2002; File noi în monografia folclorului rodnean, Liviu Păiuș, „Lacrimi și b) durere, Folclor de război”, 2003; Liviu Păiuș, Someș, apă curgătoare, 2003; Noua ediție bistrițeană a „Poveștilor ardelenesti” ale lui Ion Pop Reteganul, 2013, ediție îngrijită de Liviu Păiuș; Folclorul Țării Năsăudului – tezaur de mare forță și creativitate (Liviu Păiuș; Carte de căpătâi – monumentală monografie a Rodnei de Liviu Păiuș, ediția a doua, 2014; Tezaurizarea folclorului – act de cultură autentică (Ion Poenaru, Culegere de folclor de pe Valea Ilvelor, 2003; Omul, locul și lucrul minții sale Vasile Cihorean, versuri, 2006; Cerneala înrouată a unui fiu de moț, Ioan Cărășel, „Roua din cerneală”, 2006; Sandu Al. Rațiu – un poet al cuvântului (volumul „Arcadele cuvântului”, 2015; Lazăr Avram, - explorator al genurilor din cuvinte (vol. „Dincolo de semne”, 2017; O radiografie aparte a lumii rebreniene (Sălcu Horvat, „De la Ion al Glanetașului la Apostol Bologa, 2017; Ioan I. Bureacă, Despre Centenarul Unirii Neamului; „Mereu însetat, în urcuș, spre Eden” – Grig Turda, „Peregrin la

fântână”; Protopop Alex Baba – luptător pentru credință și neam, de Ilie Pioraș, 2018;.

Eseistul și evocatorul trecutului local, în capitolul „Pietre în zidul cetății. Rodneni și alogeni din trecut:

a) **Remember:** „Ion Pop Reteganul – dascăl și cel mai mare folclorist al Transilvaniei Dascălul Silvestru Mureșianu - în „A mai plecat un dascăl. In memoriam, Silvestru Leontin Mureșianu”, mai precis „Cuvânt înainte la cartea „File de istorie rodneană”, 2004; Conferențiar universitar Doctor Mircea Leontin Mureșianu. Om și dascăl de înaltă ținută, plus caracterizare pentru acordarea titlului de Cetățean de Onoare al Comunei Rodna Veche; „Suflet chinuit năzuind spre ideal. Florea Gușă” – pictorul de sub „Sfânta Măgură”; Cuvântul care zidește. Octavian Pop Bindiu, numele laic al protoshinghelului Olivian Pop Bindiu, cunoscut sub pseudonimul literar Olivian Rodneanul; Ioan I. Bureacă despre actul social al întregirii neamului și țării de la 1918, recenzie la vol. „Unitarii – Întregirea neamului românesc – doruri cardinale ale românilor; Pagini noi despre memorandistul și protopopul Gherasim Domide; In memoriam Ioan Cărășel.

b) Portrete ale unor rodneni contemporani cu noi: „Un folclorist rodnean autentic, Liviu Păiuș la 65 de ani”; „Gherasim Solovestru Domide la 50 de ani (redactor-șef al revistei „Cetatea Rodnei”; „Locuind în casa tatălui. Schiță de portret literar: Florin Moldovan, preotul poet”, Cuvântul care zidește. Octavian Pop Bindiu (cunoscut și sub pseudonimul literar de Olivian Rodneanul; Înci un doctor în științe dintre rodneni – Gabriela Violeta Domide - Dr. în filologie cu G.G. Neamțu;

c) Alte personalități din Bistrița-Năsăud și nu numai: „Folcloriști și etnologi bistrițeni în ediția recentă a Dicționarului Etnologic Român; „Liviu Rebreanu, o viziune a ruralului” (1985); Pamfil Bilțiu – un cercetător împătimit al folclorului maramureșean; Domnului profesor, cu dragoste, Octavian Ruleanu.

d) **Publicistul literar:** - „Nucleul Rodnei a depășit primul deceniu - semnalat de Cornel Cotuțiu în revista „Minerva, 1997 (Emil și

Rodica Bălăi, Mircea și Silvestru Leontin Mureșianu plus Liviu Păiuș.

Referințe critice – Au scris despre el și opera sa cu pertinentă și apreciere următorii: Ioan I. Bureacă în volumul „Spiritualitatea Năsăudeană Bistrițeană, 2006; Liviu Păiuș în „Monografia comunei Rodna Veche”, 2003 și în „Dicționarul culturii și civilizației populare al județului Bistrița-Năsăud” volumul I intitulat „Țara Năsăudului”, 2010; Teodor Tanco în „Dicționar literar” (1639-1997), 1998; Dumitru Munteanu în „Scriitori români la frontiera mileniului III.”, Dicționar critic, Volumul I., 2009; Aurel Sasu în „Dicționarul biografic al literaturii române, 2000. Alte aprecieri din publicații de literatură: Cornel Cotuțiu în Răsunetul din 1993 și 2001; Olimpiu Nușfelean în „Didactica nova” și Răsunetul, 1997; Ion Pop Nicolae în Minerva, 1993; Ion Lăpușneanu în Tribuna ideilor, Năsăud, 1993; Mihail I. Vlad în Jurnalul de Târgoviște, 1994; Gherghe Suci în Sburătorul, 1994; Alex. Cistelean în Luceafărul, București, 1994; Anton Horvat în Steaua, 1993; Olivian Rodneanu alias Olivian Bindiu în Heliopolis, 1995; Virgil Ureche în Cuibul visurilor, Maieru, și Minerva, 1997; Ion Mititean în Răsunetul, 1997; Doina Drăgan și Ionel Cioroghin în Heliopolis, 2001; Ion Radu Zăgreanu în Răsunetul, 2001; Tit –Liviu Pop în Mesagerul de Bistrița-Năsăud și Ludmila Găzdac în Tribuna ideilor, Năsăud, 2001.

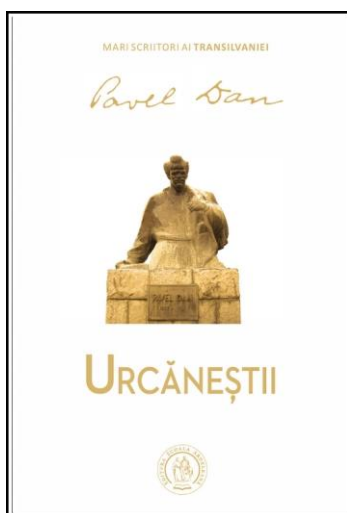
Cartea se încheie cu interviul acordat de Emil Bălăi celui care a coordonat-o, e vorba de Gherasim Domide, de aici aflăm și alte aspecte ale personalității dascălului rodnean, Emil Bălăi. Puțini își mai amintesc, Emil Bălăi, în primul an de profesorat, a trecut prin Maieru de care-l leagă amintiri plăcute, așa că prezentarea nu e deloc întâmplătoare.

Iacob NAROȘ

Cartea**„URCĂNEȘTII” LUI PAVEL DAN**

A apărut, de curând, o nouă ediție din opera lui Pavel Dan: „Urcăneștii”. În colecția Mari Scriitori ai Transilvaniei. Editura Școala Ardeleană, 2023, Cluj-Napoca. Cuvânt înainte de Ion Buzași. Notă asupra ediției, Cronologia vieții și operei lui Pavel Dan și Indici de Aurel Podaru.

Cartea conține cele două nuvele mari ale scriitorului născut în Trittenii din județul Cluj, nuvelele exemplare, cum le numește prefăcătorul ediției: *Urcan Bătrânul și Înmormântarea lui Urcan Bătrânul*. Trei generații de Urcănești se perindă în acest tom: Urcan Bătrânul și Urcăneasa, soția lui; Simion, feciorul lor, cu Ludovica lui Pițuș; Valer, nepotul, cu Ana lui Triloi și frații lui mai mici: Traian și Mărioara.

"Urcan Bătrânul și Înmormântarea lui Urcan Bătrânul sunt nuvelele exemplare ale lui Pavel Dan, spune, printre multe altele, prefăcătorul, pentru că prin temă, compoziție, limbaj, viziune asupra vieții, stil sintetizează întreaga nuvelistică a prozatorului Câmpiei transilvane."

De reținut, însă, și observația lui Eugen Ionesco din Prefața volumului *Le pèr Urcan*, apărut la Marsilia în 1945, în traducerea lui Sergiu Pavel Dan: „Și oricât de paradoxal ar părea, spune Eugen Ionesco în Prefața volumului „Le pèr Urcan”, editat la Marsilia în 1945, bătrânul Urcan nu bate drumurile numai pentru a aduna avere, ci și dintr-o înclinație pentru sărăcie și

umilință, dar și pentru altceva: pentru a se culca sub cerul liber, cu capul pe o piatră, în mijlocul câmpului. El fuge de acasă pentru a rupe legătura cu satul, cu familia și pentru a se regăsi singur cu drumurile, cerul, pământul. Este bogat și n-are nevoie să facă avere; nu este nici măcar zgârcit, pentru că vinde aproape pe nimic ce a obținut cerșind sau dăruiește; el vrea bogăția și, în același timp, se detașează de ea.

Nu se poate spune ce anume îl determină pe Urcan să cutreiere drumurile. Este aici, desigur, o neliniște secretă”.

Să mai adăugăm că aceasta este cea de-a zecea ediție din opera lui Pavel Dan, editată de Aurel Podaru. O ediție de lux, o bijuterie editorială și tipografică.

Icu CRĂCIUN

Cartea

Atunci când se vorbește despre profesorii de limba română, este firesc să ne gândim la faptul că, prin natura pregătirii lor, ei nu sunt numai niște „încălzitori de suflete”, ci și creatori de frumos.

Cu acest dar a fost hărăzit profesorul Emil Bălăi, căruia destinul i-a șoptit încă de la absolvirea liceului: „Tinare, ...tu ești predestinat să faci din limba și literatura română o veritabilă religie”. Dând curs acestei chemări, Emil Bălăi a urmat filologia și a slujit pe altarul școlii 41 de ani. Încă din tinerețe este atras de literatură. Scrie poezie, proză eseistică, critică, studii, articole și lucrări științifice dintre cele mai diverse, „zămislite la ceas de răgaz și de minte odihnită, pregătite să erupă din adâncuri magma talentului său”.

De-a lungul timpului a publicat volumele de versuri: „Îngerul curgerii”, Editura „Răsunetul” Bistrița, 1993 și „Suflet-kilometrul zero”, Editura Clusium, Cluj-Napoca, 2001, iar în 2021 tipărește cartea „Lacrimi și aripi” la Editura Cetatea Rodnei, avându-l redactor pe omul de aleasă cultură, rodneanul Gherasim Solovăstru Domide. În cuprinsul ei se află poezii, studii și recenzii publicate în perioada 2002-2020, în revistele: *Rodna Veche*, *Cetatea Rodnei*, *Arhiva Someșană*, *Studii și cercetări etnoculturale*, *Răsunetul*, *Mesagerul literar și artistic*, *Litera Nordului* ș.a. Creațiile sale au fost cuprinse în mai multe antologii și a primit referințe de la critici literari de prestigiu din arealul cultural bistrițean, dar și din țară.

Cartea „Lacrimi și aripi” este un elogiu adus limbii române și slujitorilor ei, este un mod de teaurizare a valorilor culturale din spațiul născădean și nu numai, care ar fi rămas în umbra uitării, dacă nu exista acest demers. Titlul ei, așa cum mărturisește însuși autorul, este o metaforă care sugerează „suferința pentru

Metafora vieții în creația lui Emil Bălăi

greutățile inerente traiului pământesc, dar și nădejdea în mai binele posibil întotdeauna prin strădanie, prin efort neconținut în toate ale vieții”.

Volumul se deschide cu un set de 29 de poeme, unele scrise în stil modern, altele în stil clasic, dar toate se află sub semnul realităților cotidiene, a filozofiei existențiale, a valorilor eterne ale credinței: „La apa Iordanului/ mă întorc,/ la cea/ în veci binecuvântată/și vie./Hulit și hăituit,/ dintre zăpezi// mă întorc/fără mânie și patimă/și fără furie. (Ianuarie. La apa începutului). Sufletul poetului se află într-o strânsă relație cu natura, coagulând atmosfera de ansamblu, dând consistență narațiunii lirice. Motivul muntelui devine o adevărată obsesie a poetului: „Sub Ineuri/Timpul a încremenit/...Dar ochii/îl adoră/pe Cel care vine/ pe un cal alb, cu aripe/neînșeuat” (*Duminica Orbului*). Poemul „Floare de colț” atrage atenția oricărui cititor prin verbul „a fi”, care primește sensuri existențiale de o rară expresivitate: „Fost-am cât am fost să fiu./Ca văzduhul străveziu.../Și-am să fiu când n-oi mai fi/Dor tăcut de ciocârliei./Fir de iarbă în asfalt/Mirosind a cer înalt/Din tărâmul celălalt./Dar tot sunt cât încă sunt/Uriș blestem mărunț/Din ușor crestat în greu:/Lacrimă de Dumnezeu/Încolțită sub Ineu”.

Poezia lui Emil Bălăi este încărcată de mesaje, are o muzicalitate discretă, dă vibrații cuvintelor, se armonizează cu trăirile sale. Între figurile de stil care îi înnobilează versurile, metafora ocupă un loc predominant. Fiecare

poem este însoțit de imagini fotografice care întregesc conținutul textului.

Partea a doua și a treia a cărții cuprinde studii, articole, recenzii și evocări despre personalități marcante ale vieții culturale din zonă.

În calitate de profesor la cea dintâi rubrică din catalog, Emil Bălăi și-a îndreptat atenția spre cercetarea unor aspecte de toponimie locală, de lexic minier, de folclor și mai ales despre frumusețea și cultivarea limbii române în școală (Limba română - un țarm al cunoașterii, Cum vorbim ? Cum scriem ?, Lectura - o condiție a devenirii umane, Interferențe stilistico-gramaticale în cultivarea limbii, la clasă și în cercul literar, Mult e dulce și frumoasă - limba și literatura română, etc).

La capitolul evocări, pana măiastră a profesorului de la poalele Ineului vorbește despre oameni de seamă, care sunt legați ori s-au implicat în viața culturală și spirituală a acestui ținut, precum: conf. univ.dr. Mircea Mureșianu, învățătorul Silvestru Leontin Mureșianu, folcloristul Liviu Păiuș, Gherasim Solovăstru Domide, pictorul Florea Gușă, prof. Ion Bureacă, memorandistul Gherasim Domide ș.a. Nu lipsesc nici amintirile din perioada sa de licean și cea de student.

Profesorul Emil Bălăi este un om de aleasă cultură, iar cărțile sale sunt adevărate bijuterii spirituale, care merită să fie așezate pe raftul sufletesc al oricărui cititor.

Mircea DAROȘI

Natură

Mamifere rumegătoare masive și impunătoare, au fascinat civilizații întregi de-a lungul existenței lor. Diverse petroglife sau picturi rupestre scot în evidență scene de vânatoare dar și faptul că au fost niște animale admirate datorită armelor redutabile cu care le erau împodobite capetele.

Bourul

Legendara istorisire a cronicarului Grigore Ureche ni-l prezintă pe voievodul maramureșean Dragoș la vânatoare de bour, prilej în care ajunge până la șesul Moldovei. Iată cum bourul se așează pe stema Moldovei, iar firul legendei scoate la lumină un adevăr de netăgăduit: în ceste zone au existat populații viguroase ale acestui redutabil ierbivor. Bourul a fost strămoșul vitelor cu coarne lungi numite „vite de stepă”, asemeni rase regăsindu-se în diverse zone ale Europei, inclusiv în Ardeal.

Putem urmări prezența bourului analizând diverse toponimii, expresii arhaice sau tradițiile și obiceiurile perpetuate de-a lungul secolelor în Dacia cucerită, unde zeii locali s-au contopit cu diverse zeități orientale aduse de coloniști. De exemplu, reliefulurile mithraice din Dobrogea, dovedesc cât de răspândit era în zonă religia „zeului-taur nebruit”. Botezul mithraic se săvârșea cu sânge de taur domestic, iar evenimentul se finaliza cu jocuri rituale, numere de circ sau lupte cu tauri în timpul cărora se foloseau măști sacre înfățișând un cap de bour sau de taur. Aceste măști s-au păstrat până în

Bourul și zimbrul în județul Bistrița-Năsăud

zilele noastre la multe popoare slave. Zeul-taur purta numele de *Tur* sau *Torun* (cf. *tur*=bour), nume păstrat și la noi sub forma jocului „turca”, obicei popular de Anul Nou. Datorită dispariției bourului, masca a fost înlocuită treptat cu chipul și coarnele unui cerb (obicei din Țara Hațegului), iar în ținutul Năsăudului poartă și numele de „capră”. Culoarea bourului era întunecată, în vechile colinde apărând ca „bohor negru”. Se pare că de aici derivă cuvântul *boroi*, poreclă dată țiganilor, dar întâlnit și la românii someșeni, inclusiv în comuna Maieru. Alexandru Filipașcu era de părere că sforăitul bourului înfuriat s-ar fi păstrat în verbul „a borî=a vomita (prin asemănarea zgomotului neplăcut și a icnurilor aferente actului vomei). Alte mărturii indirecte asupra persistenței bourului în regiunile mlăștinoase ale țării sunt zonele care denumesc melcul „bourel”: Râciu, Lechința, Săuceni sau Soimuș sunt doar câteva exemple.

În prejma comunei Șanț, găsim de două ori *Vârful Boului*. Tot în zonă avem *Vârful Ineu* (2279m) și *Vârful Ineuț* (2222m), denumiri care ar putea proveni din sl. *junb=junincă* (cf. ung. *Űnő=junincă*, ca traducere a slavo-românescului mai vechi „Inou”, păstrat documentar până în 1638). Tot aici, văile *Cobășel* și *Cubav*-germ *Kunbach=pârâul vacii* constituie mărturii ale existenței unui nucleu montan de bour în Munții Rodnei. Tot legat de acești munți, observăm că și comuna *Telciu*-sl. *telbčb=vitel* confirmă prezența bourului. Două păsări din județul Bistrița-Năsăud: buhaiul de baltă (*Botaurus stellaris*) și pântărușul denumit mai

frecvent în zonă ca ochiul boului (*Troglodytes troglodytes*) pot fi denumiri în analogie cu faimosul bour, puternic înrădăcinat în conștiința colectivă.

În urma unor studii efectuate, se pare că Transilvania și mai ales Moldova au format crâmpeliul de loc unde s-au stins ultimii bouri sălbatici din lume, între sfârșitul secolului al XV și începutul secolului al XVI-lea. Pe arena simbolurilor își face intrarea o rudă rămasă în penumbră: zimbrul.

Zimbrul

Veritabil relict glaciatic, zimbrul a fost descris pentru prima oară de Aristotel în lucrarea sa *Historia animalium* (IX, 45). Avem și în cazul zimbrului peste 90 de toponimice, din care 76 în zone montane, acestea făcând parte din habitatul său natural. O densitate crescută a acestora se constată în nordul Carpaților Orientali (Munții Călimani, Munții Rodnei, Munții Bârgăului și Munții Țibleș).

Dimitrie Cantemir plasează zimbrul „în munții dinspre apus ai Moldovei”, descriindu-l ca pe un „animal sălbatic propriu țării noastre”. De altfel, la acea vreme, zimbrul viețuia doar în văgăunile Carpaților Orientali, unde îl citează diverși autori ardeleni din secolul al VIII-lea.

La dispariția zimbrilor a contribuit distrugerea

(continuare în pag. 6)

Toader-Dorel BAZGA

Natură**Bourul și zimbrul în județul Bistrița-Năsăud**

(continuare din pag. 5)

habitatului (prin expansiunea construcțiilor, a terenurilor cultivate și asanarea mlaștinilor), iernile deosebit de grele (animalele mureau în urma inaniției sau coborau până aproape de vetrele satelor unde erau masacrate de localnici) și vânatoarea, în special cu arme de foc.

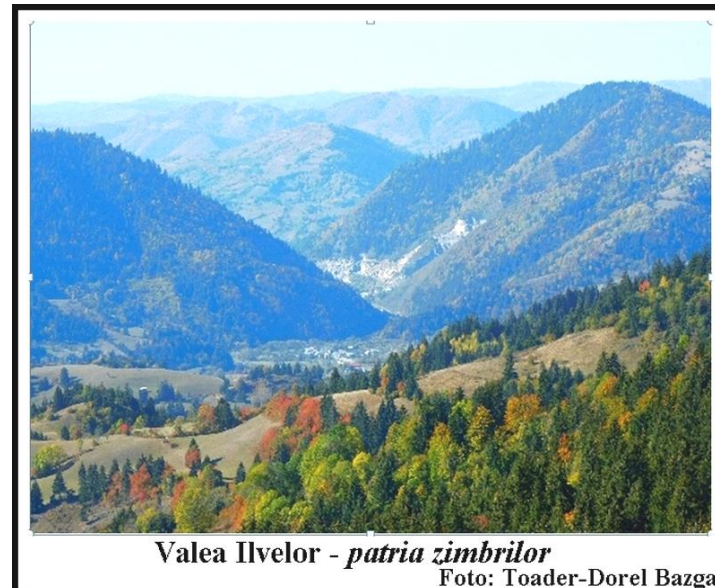
Vițeeii de zimbru erau prinși în capcane, fiind destinați menajeriilor, grădinilor zoologice sau luptelor între animale, deosebit de gustate la sfârșitul secolului al VIII-lea. O dovadă o constituie scrisoarea economului contelui Teleki, scrisă între anii 1775-1780, în care acesta menționează expedierea a 5 vițeei de la Șieu, regretând stăpânului său că „de data aceasta n-am putut trimite mai mulți”.

În memoriile sale de vânătoare, transilvăneanul Alexandru Ujfalvi (1854-1937) consideră zimbrul frecvent în regiunea munților Țibleș, Rodnei, Bârgău și Gurghiu, până spre mijlocul secolului VIII. El a avut prilejul să discute cu doi renumiți zimbrari bârgăuani: Ion Gorja (a vânat până în anul 1814) și Alexe Crișan. De asemenea el scria: „și azi (1854-N.A.) se mai găsesc coarne de zimbru prin acei munți. Chiar eu dețin un asemenea corn aflat nu demult în Munții Bârgăului.” Toponimia acestor munți abundă de „zimbr”: *Capul Zimbrului* (Mureșeni Bârgăului), *Zimbru-1236m*, *Fața Zimbrului*, *Dosu Zimbroaia-1200m*, *Prislopul Zimbroaiei* (Prundul Bârgăului), *Dealul Zimbrului-1100m* (Tiha Bârgăului), *Valea Zimbrului*, *Piatra Zimbrului*, *Piciorul Zimbrului* (Măgura Ilvei).

Despre Poiana Ilvei se menționează că era situată într-o regiune frământată, păduroasă și mlăștinoasă, cu case risipite pe înălțimi. Astfel se explică împușcarea unui zimbru tocmai la marginea satului, de către Gerasim Feldrihan (1782-1831). În Ilva Mare, prin anul 1780, era cunoscut căprarul Ion Lupșai, un vânător zimbrar renumit, care era priceput în utilizarea plantelor medicinale. Tot aici îl găsim și pe zimbrarul Ion Hoban, într-o perioadă când în zonă erau întinse păduri de molid, care, conform monografiei lui Gallan, „țineau multă răcială”, (de aici top. *Recele*, situat spre Măgura Ilvei). Este știut faptul că zimbrarii căutau zonele răcoroase, mai ales în perioada verii.

În Valea Leșului, locuitorii comunei cu același nume își aminteau de existența zimbrilor care cutreierau acele păduri până către mijlocul secolului al XIX! Dintre vânătorii zimbrari de aici amintim pe Damian Andron și Anton Bâgiu care ar fi împușcat un zimbru în anul 1840 (!!!) în lunca numită de atunci și până astăzi Lunca Zimbrului. Aceasta este una dintre cele mai târzii semnalări ale zimbrului în țara noastră, surclasat de un zimbru maramureșean, răpus în anul 1852 la izvoarele Țibăului. Așadar, județul nostru se poate lăuda că a deținut una dintre cele mai viguroase și longevive populații de zimbruri din România.

Din 1958, zimbrii pot fi întâlniți în spațiul mioritic în diferite rezervații, în captivitate, semilibertate sau libertate, numărul lor fiind de peste 200 exemplare, trendul fiind unul ascendent.

Valea Ilvelor - patria zimbrilor

Foto: Toader-Dorel Bazga

Bibliografie:

Alexandru Filipașcu-Sălbăticuni din vremea strămoșilor noștri, Editura Științifică București, 1969.

Buzilă Ștefan-Monografia comunei Sîniosif sau Poiana, Bistrița, 1910.

Stanciu Vasile- Hai Lerui Doamne! Cea mai veche poveste vânătorească, „Carpații”, nr. 4, 1938, p. 98.

<https://wwf.ro/ce-facem/specii/zimbrul/>

Toader-Dorel BAZGA

Istorie măiereană

În cotidianul *România*, organ al Frontului Renașterii Naționale, director Cezar Petrescu (an. II, nr. 447, din 27 august 1939), am citit un articol, nesemnlat, intitulat *În frunța comună grănicerească Maieru (Năsăud) se va înființa școala model a rezidenței ținutului Someș*, ce poartă subtitlul *Acțiunea frunțului ardelean d. dr. Victor Moldovan, pentru ridicarea satelor năsăudene*, în care, printre altele, se notează că „d. inspector școlar N. Mateescu, împreună cu d. revizor școlar Sahn” au vizitat comuna „să se intereseze dacă (...) posedă clădiri pentru crearea unei școli model în ținutul Someș”. Cei doi au fost impresionați de „frumosul palat al școalei primare, unic pe valea Someșului” (e vorba de localul cu clopot, construit sub diligența învățătorului Ion Barna, n. n.) și au ajuns la concluzia că „nefiind un local aparte de cel al școalei primare, problema înființării unei școli model în această comună, prezintă unele dificultăți”. La vremea respectivă, scrie autorul textului, exista „o clădire a fostei școli primare confesionale”, în care nu locuia nimeni, precum și o altă „clădire dărăpănată a unui fost conte ungar”. El sugerează că dacă s-ar face „reparații la susnumita școală” și „s-ar clădi din nou

Maieru în presa anilor 1939-1940

ășa-zisa *curte* a fostului conte”, școala ce urma să fie înființată ar fi putut funcționa „în condiții optime”, mai cu seamă că Societatea *Regna* ar fi ajutat la ridicarea celor două clădiri, iar „la terenul zis *Curte* este un pământ foarte bun pentru ca tinerii elevi să poată face experiență”; în felul acesta, școala model ar fi putut funcționa odată cu anul școlar 1939-1940. În acest articol se precizează că s-a făcut aceeași propunere și pentru localitatea Șomcuta Mare, urmând ca inspectorul școlar să decidă. Însuși dl. Victor Moldovan, fost ministru, a făcut toate intervențiile necesare pe lângă Ministerul Educației Naționale și Serviciul Social pentru înființarea la Maieru „a școalei model din rezidența ținutului Someș”. Din păcate, în 30 august 1940, are loc al doilea arbitraj (dictat) de la Viena, prin care Maieru și alte sute de alte localități din Ardealul de Nord (circa 43.492 km pătrați, cu o populație de 2.609.000 locuitori) au fost cedate Ungariei, iar, odată cu revenirea acestui teritoriu la România, după 1944, s-a renunțat la proiect.

În același ziar, *România* (an II, nr. 689, din 1 și 2 mai 1940), apare un alt articol, nesemnlat, în care se relatează despre cum a fost distrusă complet, într-un

incendiu, Fabrica de Cherestea din Anieș, sat aparținător comunei Maieru. Am aflat că fabrica a aparținut lui Petru Elingher, iar pagubele au fost evaluate la 1 milion de lei (valoarea aceluși timp). „Focul a izbucnit, scrie cronicarul, la ora 5 dimineața”. Întâi, s-a aprins rumegușul de fereastră, care alimenta locomotiva, rumeguș ce trebuia curățat din fața cuptorului. Fochistul care conducea locomotiva „n-a luat nicio măsură de precauție, plecând acasă la Rodna, împreună cu alți lucrători”. O vină mare a avut-o și paznicul de noapte Damian Someșan, care n-a măturat rumegușul și n-a stins focul din cuptor. „Flăcările au cuprins cu repeziciune întreaga clădire”, focul întinzându-se și „la celelalte întreprinderi din apropiere, precum și la materialele de cherestea”. Șeful postului de jandarmi, Ioan Călin, din acea vreme, împreună cu o echipă de oameni și cu o pompă de incendii au încercat să localizeze focul, dar au trebuit să apeleze la ajutorul pompierilor din Rodna și Sângeorz-Băi, pentru a nu se aprinde gara și alte case din sat.

A consemnat **Icu CRĂCIUN**

Obiceiuri măierene

*Dar vai, vai, lele N.
roagă-te cui ti-i ruga,
roagă-te la clopotar,
să tragă clopotul tare
să mearga răsunet mare
pân' la fata Dumni-tale,
despletească cosița
c'-amu îngroapă pe mă-sa.*

*Dragii mamii copilași,
haidați voi lângă sălaș,
să vă sărut pe obraz,
c'-amu iată să vă las.*

*Toți oamenii merg în rând,
numa, Dumniata-n pământ;
toți oamenii merg în paș,
numa, Dumniata-n sălaș.*

*Unde meri Dumnia-ta amu,
unde nu cântă cucu,
nice ară cu plugu;
nice ară, nice cară,
nici samână grâu de vară.*

*Rămas bun a mea soție,
Dumnezeu să te mângăie;
crenguță de viorea,
rămas bun soția mea;
rămas bun soție dragă
fă bine și mă desleagă,
tot în ziua de Rusale,
c'atunci îi ziua mai mare;
și-n ziua de Sânziene,
că eu merg cu multă jele;
tot în ziua de Ispas,*

*c'amu mă duc și te las.
Ia-ți soție voie bună
dela apă delă pod,
și delă norodul tot;
dela apă, delă vale,
dela soțul Dumni-tale.*

*Dragii mei preoți cinstiți,
faceți bine 'ngăduiți,
nu mă duceți așa tare,
că-i bugăt (destul) ziua de mare;
ca să-mi pot lua iertare
dela mic și delă mare.*

*La ușă de țințirim,
acolo ne despărțim,
și altu nu ne întâlnim,*

*pân' la ușa de județ,
atunci ne-om întâlni cu toți.
Nici atunci nu ne-om cunoaște
numai pe vorbele noastre.
La ziua de judecată
atunci s'a întâlni lumea toată.*

Maieru, jud. Bistrița-Năsăud.
preotul GAVRIL BICHIGEAN.

(bocet preluat din revista
Comoara satelor - anul I, nr. 10,
decembrie 1923, pagina 159)

A consemnat
Viorel-Daniel PARTENE

File de istorie

Dintre toate localitățile așezate pe Valea superioară a Someșului Mare, Neposul, adică Vărarea de altădată, a cunoscut cele mai intense frământări sociale de-a lungul vremii. Situată mai întâi pe malul drept al Someșului, pe Valea Jedii, în imediata apropiere de actuala șosea care duce spre Sângeorz Băi, ea a trecut printr-o perioadă istorică mai deosebită față de celelalte localități. Documentele care ne clarifică în mare parte nedreptățile abătute asupra neposenilor aparțin perioadei militarizării. Lupta pentru recăștigarea terenurilor care le-au aparținut a durat mai multe secole. Într-un memoriu întocmit de către locotenent-colonelul Enzenberg, din 17 iulie 1766, adresat comandantului general ardelean, conte Hadik, este menționat faptul că, „*Vărarea este un sat mic și stă pe cel mai îngust teren, care la așezare a fost mai întâi tăiat din teritoriile aparținătoare Feldrului, Rebrii Mari și Rebrișoarei. Acest sătuleț, n-are lemn de foc și nici de construcție*”.

Intervențiile regimului cezaro-crăiesc în problema litigiilor care existau între satele săsești și cele românești de pe Valea Someșului, nu erau întâmplătoare. Nemulțumirile au apărut odată cu anexarea Văii Rodnei, cu toate satele aparținătoare, la districtul bistrițean, pe baza unui act de donație semnat de Matei Corvin în anul 1475. Actele și dovezile de proprietate ale românilor someșeni au fost tratat distruse și înlocuite cu documente plătuite de canceliștii cetății administratoare, pe baza cărora s-a trecut apoi la izgonirea românilor de pe pământurile lor strămoșești. Someșul a devenit pentru multă vreme granița istorică care despărțea cele două districte.

Anexarea s-a făcut cu „expresia voință și poruncă crăiască, ca locuitorii din Valea Rodnei să se bucure pe vecie de aceleași drepturi pe care le au și sașii bistrițeni. Vărărenii, după cum spune tradiția, au stăpânit cu mult înainte teritoriul „de sub cetate”. Alungați de acolo, s-au stabilit pe Valea Jedii, unde și-au construit case, dar gândul că li s-au răpit terenurile și au fost supuși unor obligații care le întreceau posibilitățile, i-a determinat să folosească toate formele de luptă.

Sașii n-au cultivat niciodată aceste terenuri din cauza depărtării și a drumurilor mai puțin accesibile. Ei nu aveau însă nevoie de ele, dar nici nu acceptau să le fie știrbit statutul de „proprietari”. Cei mai mulți aveau suprafețe întinse locuitorilor aflați de partea cealaltă a Someșului, vărăreni, rebrișoreni sau feldrihani. Aceștia, îndeosebi vărărenii, lipsiți de pământ și de pășuni pentru vite, acceptau să plătească importante sume de bani.

Dacă se întâmpla ca vitele lor să treacă dincolo de Someș, „pentru că ele nu puteau ști unde se află granița, erau sechestrare de către sași și nu le eliberau decât pentru o plată considerabilă. Numai într-un singur an, vărărenii au plătit peste 80 de florini. Alteori, au avut loc și unele confruntări care s-au încheiat cu vărsări de sânge. Procesele s-au ținut lanț, iar dreptatea era căutată degeaba.

Pentru a-și extinde puținul teren agricol pe care îl aveau, vărărenii au fost siliți să facă multe defrișări, fără să aibă șansa unui pământ roditor. Singura posibilitate era lunca din stânga Someșului, care nu era lucrată de nimeni și în mare parte acoperită cu pădure de arini, plopi, răchiți pe care le-au lăzuit și pe terenul respectiv au început să construiască case, astfel încât, în 1769, numărul lor a ajuns la 40. Până la această dată, grănicerii n-au fost tulburați de la treburile lor. Au lucrat pământul, l-au semănat, au lăzuit în continuare și au plătit în mod regulat impozitele cuvenite. „Aici, în mijlocul pădurii” s-a pus temelie unui sat care va fi botezat nu peste multă vreme cu numele de **NEPOS**.

La numai câteva luni, printr-un ordin de la comanda generală se oprea construcția satului și folosirea terenului aferent. Această știre a provocat o mare nemulțumire în rândul vărărenilor. La fața locului s-au deplasat două comisii ale sașilor, iar memoriile au început să se îndrepte către Curtea de la Viena. Toate acestea motivau necesitatea cedării teritoriilor din stânga Someșului în favoarea locuitorilor de aici care duc o mare lipsă de pământ. Nici delegații sașilor nu conțineau să-și aperse interesele în fața înaltei Curți judecătorești. Întorși de la Viena, sașii încercau să amenințe pe grănicerii

Un proces care a durat mai multe veacuri

acestor sate, dar ei, fără să se intimideze, continuau să lupte pentru drepturile lor strămoșești.

Nemulțumirile n-au pregetat să se manifeste. Cu mici intervale de timp, procesele au continuat să se afle pe masa de lucru a instanțelor judecătorești. Neposenii au protestat împotriva deselor încălcări ale hotărului de către sași, care au dus la confruntări dintre cele două sate, urmate de pierderi omenești din partea ambelor tabere.

În arhiva familiei Gavrilă Istrate se păstrează copia unui memoriu adresat împăratului (15 februarie 1911), împreună cu o fotografie a delegației care a plecat la Budapesta, pentru audiență, o scrisoare a lui D. Birăuțiu, directorul gazetei, „Foaia poporului” și o carte poștală, scrisă de altă mână în numele lui Birăuțiu, privind necazurile care au urmat demersurilor făcute de împărat. Se păstrează de asemenea, o chitanță, eliberată la data de 27 mai 1913 de Cancelaria advocațională a dr. V. Pahone, pentru suma de 116 coroane, cheltuieli în procesul pe care neposenii l-au avut cu comuna Pintic, după cum există și una emisă de dr. Dionisie Login, pe numele lui Toader Istrate al lui Simion, cu următorul conținut: „În procesul de proprietate contra comunei Pintic, am primit ca anticipațiune 80, adică, optzeci coroane”. Bistrița, în 11 martie 1912, Dr. Login.

Delegația care s-a deplasat la Budapesta era alcătuită din 9 membri pe care îi găsim indicați în numărul 9 din 13/26, 1911, p.7, al ziarului „Foaia poporului român” la rubrica, știrile săptămânii. Iată-le numele : **GAVRILĂ TOADER ISTRATE, SILIVAN LUP, VASILE LUP, ZAHARIE ISTRATE, ILIE DUMITRU, VASILE POP, SILIVAN SALVAN, ION ANTON PETRI, TOADER SIMION ISTRATE**

În același număr al ziarului, la pagina 6 era publicat articolul : „**O DEPUTAȚIUNE DE ȚĂRANI LA MAJESTATEA SA. ȚĂRANII DIN NEPOS ÎȘI CAUTĂ DREPTATEA**

OALA NEDREPTĂȚILOR SE SPARGE.
„Vremea de iarnă fiind, membrii delegației apar în fotografie îmbrăcați gros, cu căciulile negre, în guburi (adică sumane) de aceeași culoare. Pe sub suman li se vede cunoscutul pieptar călduros. În picioare au cioareci de pânură albă. Din același material și de aceeași culoare le sunt înfășurate, frumos, pe lângă picior și strânse bine, în tradiționalele ațe negre ale opincilor”.

Revista Bistriței nr.20 din nov. 1908, nr 46 , publica un articol intitulat „**VANDALISM**” al cărui conținut era acesta: „Din **NEPOS** ni se scriu următoarele: de vreo câțiva ani au cumpărat mai mulți proprietari din Nepos 100 jugăre de pământ de deal din hotarul Iadului, în vecinătatea comunei Nepos. Cei mai mulți dintre ei și-au îngrădit locurile, făcându-și staure, corturi, ba unii case și clădiri economice pentru iernatul vitelor, ca astfel, consumând fânul pe loc, sa-și îmbunătățească pământul, care dealtcum este destul de sărac. Și aproape toți au sădit pomi pe acele locuri. Sașii nu au văzut cu ochi buni acest lucru și au pus piedică, atât întru cumpărarea locurilor, cât și la îmbunătățirea și facerea întocmirilor economice pe acele locuri. I-au purtat prin comuna Iad și pe la pretură, pedepsindu-i în toată forma, dar culmea răutății ieșită din pisma față de pașnicii locuitori români s-a comis în 21 nov. 1908, când o ceată de sași din comuna Iad, cam la 70, au năvălit cu arme, furci și topoare asupra teritoriului cumpărat din Runc și Runculeț, ca să-l devasteze. Numai pe timpul tătarilor și hoardelor barbare s-au mai întâmplat lucruri ca în ziua amintită, când profitând sașii de împrejurarea că românii se depărtează în comună de la locul numit, au năvălit cu forța brachială și au stricat toate gardurile și îngrăditurile la fân și la nutrețe, precum și corturile și staurele de iernat, tăindu-le în bucăți, așa încât, nutrețele cele scumpe din ășt an lipsit, au rămas libere și expuse la tot felul de daune, iar oile pradă fiarelor sălbatice, ba 2 corturi le-au și ars”.

Un alt articol din 29 iunie 1909, apărut într-un ziar județean scria: „În iunie a.c., în hotarul comunei Pintic din apropierea Bistriței s-au aflat mai multe vite ale locuitorilor din Nepos. Păzitorii de hotar au voit să le elibereze. După împăcare, toți păzitorii au mers la crâșma din Nepos unde au băut. De către seară, reîntorcându-se păzitorii sași prin așa numita parte de

hotar, Valea Carelor, s-au auzit mai multe pușcături. Urmarea a fost că Johann Alzner a rămas mort, iar Johann Bart, Hans și Barth au fost ușor răniți, ceilalți au fugit.

În 19 iunie a.c., au ieșit la fața locului judele investigator, Preiheszberger, dr. Ales Pop, procurori și medici care au făcut autopsia cadavrului. Administrația a grăbit acțiunea de cercetare, trimițând pe capul bieților neposeni, deocamdată, numai 25 de **împănați**. Cercetarea continuă, dar de urma făptuitorilor încă nu s-a dat. Sașii afirmă că numai românii sunt de vină, dar de dovedit, nu pot dovedi”

La numai doi ani de la acest eveniment, **GAVRILĂ ISTRATE** va întocmi un memoriu, care datorită conținutului său merită să fie cunoscut.

„Maiestății sale, Împăratului și regelui nostru Francisc I Înaltul nostru stăpân

Măhniți până în suflet de amărăciunea noastră, îndrăznim a căuta mângâiere înaintea feței Tale, ca înaintea unui domn și înalt stăpân sub a cărui ocrotire suntem toți supuși din această monarhie.

Auzind despre venirea Mj. Voastre la Budapesta, ne-am hotărât plini de mâhnire, a ne lua îndrăzneala , căutând alinare necazurilor noastre ce sunt nespuse de mari și negăsind alinare la forul de judecată din Bistrița, sperăm că , barem la treptele tronului să găsim mângâiere.

Suntem și noi o comună ce facem parte din vechii grăniceri. Pe vremuri, comuna noastră, cam până pe la 1769-1789 , era așezată pe coastele de pe malul drept al Someșului Mare , cam la 30 de km în jos de Rodna Veche, pe un pârâu numit Valea Jedii și un km de la malul Someșului Mare.

Pe la anul 1783, împăratul Iosif al II-le, fiul Mariei Tereza a avut o călătorie cu câțiva generali ai săi pe Valea Someșului, prin ținutul de graniță. Lăzindu-se veste că vine împăratul Iosif, câțiva vărăreni fruntași coborâră pe podul Jedii, în drumul cel mare spre întâmpinarea împăratului și a generalilor săi.

Împăratul, văzând locul neîndămânos unde era așezată Vărarea, ordonă numaidecât ca în cel mai scurt timp să coboare cu toții, cu locuințe cu tot, la vale și să treacă pe luncile de pe malul stâng al Someșului, ce era pe acele vremuri un singur prund înconjurat de sălcii, iar de aici încolo să nu se mai numească VĂRAREA,ci să i se deie numele de Nepos, căci așa a zis împăratul Iosif: „Vă nepost” și Nepost să fie numele comunei. Împăratul încredințează pe un general al său să pună graniță între hotarul comunei Nepos și între hotarele comunelor săsești, Iad, Pintic și Dumitra Mare ce se află spre miazăzi de la Nepos.. Aceasta s-a numit și se numește linia Șiskovics.

Moșii noștri fiind grăniceri, au fost întotdeauna credincioși față de tron, așa că în vremuri când era tronul amenințat din partea altor puteri, la primul ordin săreau întru apărarea tronului spre a-l scăpa de primejdia de care era amenințat, rămânând satele de graniță sărace de brațele de muncă.

Sașii, nefiind pe atunci ostași, încetul cu încetul s-au urcat pe hotarul nostru , fără să fi fost bănuși de ceva

Văzând locuitorii din Nepos îndrăzneala săsească, au dat o plângere la tron despre cele ce se întâmplau între Nepos și comunele săsești. Fu din nou încredințat baronul Teleky spre a înnoi linia lui Șiskovics și acesta, însoțit de autoritățile din Bistrița, baronul Teleky părăsi linia lui Șiskovics, tăind altă linie nouă între hotare, pe marginea comunei Nepos, raportând că s-a învoit linia lui Șiskovics. Cam pe le 1859, când o comisiune cu un jude regesc, Horvath, taie a treia linie, cam la 100 de pași spre miazăzi de la linia Teleki.

Pizma și răutatea a intrat între comuna noastră și comunele săsești. Locuitorii din Nepos se ținneau de linia Șiskovics, iar comunele săsești năzuiau pe moarte și pe viață spre linia lui Horvath. De aici

(continuare în pag. 8)

Mircea DAROȘI

File de istorie

(continuare din pag. 7)

neînțelegerile erau tot mai mari. Pe la anul 1863 se însemnă un proces care a durat până la anul 1877-1878, când a fost o execuție cu soldați, făcându-se atunci o linie de pace.

Dovadă avem, sentințele de judecată de la Tribunalul din Bethlen, de la tabla regională din Oșorhei și de la Curia din Bistrița.

Îndată după terminarea procesului din 1877-1878, sașii au început din nou a păși peste linia de pace și s-au întâmplat lupte crâncene între locuitorii comunei Nepos și cei ai satelor săsești, în urma cărora administrațiunea din Bistrița au așezat execuție de soldați în Nepos.

La câțva timp s-a ridicat execuția și locuitorii au început a folosi liberi pământul. În timpul din urmă, până în 1906, au folosit acest pământ ca pășune pentru vite, pășunând împreună cu celelalte comune. De la 1906 ne-au scurtat de tot cu pășunatul și cu lemnele de foc și astăzi suntem de pierit. Ei pășunează până la marginea satului, iar noi suntem

Un proces care a durat mai multe veacuri

sub execuția de jandarmi, care ne confiscă lemnele și ne opresc pășunatul.

Mai avem atâta speranță în mila și îndurarea Mj. Voastre, rugându-vă cu cea mai supusă umilire a încredința pe un supus al Mj. Voastre, care să curme necazurile și sărăcia în care suntem ajunși, neaflând altă mângâiere până la Mj. Voastră.

Nepos, 15 februarie, 1911

Cu supusă umilire, ne închinăm Mj. Voastre ca celui mai înal stăpân sub a cărui ocrotire suntem credincioși todeauna față de tron.

În numele tuturor proprietarilor
Gavrilă T. Istrate”

Pentru această îndrăzneală, semnatarul acestui memoriu, dar și membrii delegației au fost întemnițați, suportând rigorile unui regim care se împotriva mereu revendicărilor legitime ale acestor locuitori. Cele din urmă neînțelegeri și hărțuiri au fost

între anii 1906, 1911, și 1912, când au fost omoruri de ambele părți.

În 1918, Consiliul Dirigent a dat în seamă acest teritoriu până aproape de fântâna de slatină. În procesul comunei Nepos cu comuna Dumitra, Judecătoria de Ocol și comisiunea de expropriere județeană din 25 aprilie 1924, în procesul verbal adresat de consilierul agricol Teodorescu și agronomul A.. Csakli cu ocazia predării în posesiune a teritoriilor expropriate se da pentru completarea pășunii locuitorilor din Nepos, conform instrucțiunilor Ministeriale nr.13585/1922 și conform hotărârii Comisiunii județene nr.720/1923 din 4 decembrie, cuprinzând o suprafață de 633 jugăre, 1067 orgii.

Liniștea și pacea a fost relativă și în anii care au urmat, pentru că nostalgia sașilor după aceste teritorii a continuat încă. Intrarea României în alte etape istorice a adus schimbări radicale în privința proprietății, dar n-a putut să vindece atât de ușor rănilile adânci ale neposenilor pe care le-au suportat de-a lungul secolelor.

Mircea DAROȘI

Proză scurtă

Pe lăițuca din stânga portitei, badea Todor stă rezemat în cârjă. E încălțat cu niste gumari, cumpărați din târg. Îi poate trage după el, ușor. Mai poartă însă, pantalonii țesuți în teară de lelea Mărioara, nevasta lui, plecată de mult timp în lumea cealaltă...

Acolo, la cimitir, o găsește badea. Mereu...

Se duce la mormântul ei, se așază pe râțul cu iarbă și începe să-i povestească, câte și mai câte, ca și cum aceasta i-ar putea răspunde:

- Așteaptă-mă, am să vin și eu lângă tine! Cât de iute! Îs bătrân... Mi-i tare gre' bătrânețea...!

Pe uliță trece Lucreța. Tatăl ei e nepotul lui badea Todor, feciorul fratelui mai mare.

- Bună ziua, unceșule! Ce mai faci? Mă duc în sat, la boaldă, cum zice mama tână. Nu vrei să-ți aduc ceva? Ai pită? Dă-mi să-ți cumpăr! Îți cumpăr orice!

- Mulțam, draga unceșului, nu-mi trebe nimica, că mi-o fost copiii ieri pe-acasă și mi-o adus de tate... Am fost și eu la ei, la oraș, da nu-mi place acolo deloc. Am tăt ce-mi trebe, da nu-mi place sângur, în bloc. Ei îs plecați la lucru, până târzău. De cunoscut, nu cunoști pe nime. Cu cine să poți știmba o vorbă? Ieși în drum... tăt sângur! No, gata! La căsuța me! Aicea vorovesc cu găinușăle mele, cu motanu', cu cățălu'... De aici, numa' popa mă duce sus, pe dâmb. La mătușă-ta... Da... unde-ați fost ieri, cu căruța? V-am zărit...

- Ieri am fost la locul din Dos, de sub pădure, știi dumneata! Am mârș cu ștraifu', să aducem fân, la animale. Avem acolo loc de o zi de coasă...

- Doamne, tu copilă, acolo, în Dos am stat eu câ'n' eram tânăr, așa ca tine. Am stat multă vreme... Săptămâni... în șâr. Acolo, că-i ferit și-i aproape de pădure, am dus și vacile și caii și oicăle și porcii și tate'... Era război. Treceau nemții și în retragerea lor bombardau podurile, ca să nu-i ajungă rușii din urmă. Doamne, cum săreau cerăle peste tăt! Bucăți din podul bombardat! Dacă nu stătea ferit, puteau să te pălescă.

POVEȘTI DIN SAT: Muzicuța

- Te-ai ascuns acolo de bombardamente?

- Da, nu numa' de bombardamente! Ce crezi, cât erau de înfometăți, soldații și-ar ci luat și animalele și le-ar ci mâncat. Cine le cruța? La cât erau de flămânzi...! Vai de capul lor! Da' și de al nostru! Locul era dosât și nu stăteam în calea soldaților. Eu le pășteam. Bombardau de peste deal, de acolo!

Uncheașul arăta cu mâna. Trăia parcă iar acele vremuri.

- Știu că pe copiii ceia mici i-o ascuns în beciul adânc, din casa unuia mai bogotan. În beciuri erau feriți. Acolo stăteau îngrămădiți, cu tății. Și legănuțe de copii și mame cu prunci în brațe! La fiecare bombardare, săreau copiii din leagăn, sus! Doamne ferește! Îmi mai amintesc că un văr de-a meu o fost avocat. Stătea în cela sat, că femeia îi lucra la școală. Acolo o fost și ceva... întreprindere. Mereu îl cătau acasă soldații. Era și o companie militară, în capatul satului lor.

- De ce îl cătau? Ce-o făcut?

- Nu știu. Numa' că veneau mereu soldații să-l cate acasă, să-l aresteze. Da', ia ce-o știut face femeia lui: o făcut o groapă în cămară, o pus peste ea podele și acolo l-o ascuns, nu știu câtă vreme, pe vâru-meu. Un an de zăle. Zăua, pleca femeia la școală, da rămânea acasă copilul de patru-cinci anișori. Sângur, în casă. Veneau soldații și-l întrebau:

- Cu cine stai tu, acasă?

- Cu Motănelu'! Așa zăcea copilul și le arăta motănelul, care dormea pe pătucul lui. Auzăt-ai una ca asta? Numa' când o prins a se găta războiul, apoi o început a se arăta el pe-afară. Nemții opreau colo și colo, pe la case și puneau femeile să le facă de mâncare. Tăiau găini, făceau supă. Îi ziceau „Zup”. Pe câ'n' o fost gata mâncarea, aici, la o casă, o început a cema pe fata femeii, să mânânce, cu ei. „Com ir, la zup!” Așa zăceau. Acea s-o întors cu dosu' cătră ei și le-o răspuns:

- Da, mă... în zupa ta, că mi-ai mâncat lăptucu! Tăt!

- Ce-ți mai amintești, unceșule?

- Știu că o trecut rușii cu trupele, călare. Flămânzi și ei și animalele... Pe câ'n' ne-o zărit podețul plin de fân, o dat ordin să-l coboare, la cai. Tăt. Acasă era

numa' mama și cu mine. Avem cinci-șase ani. Ceilalți erau la pădure. Cu vacă, purcel, cal, cu haine, cu bucate, cu ce avem. Că'n' o văzut mama, una ca asta, o ieșat înaintea comandantului, s-o pus în genunchi și și-o împreunat mâinile, a rugăciune:

- Mai lasă-mi, rogu-te! Nu mi-l lua pe tăt! Ai milă!

Văzând că ofițerul nu face nici un semn de milă, atunci rupe mama struguri din vie, îi pune într-un vas, îi spală la fântână, apoi îi pune înaintea comandantului. Comandantul i-o luat și o făcut din cap un sămn de mulțămire. Da' cum o spălat mama strugurii la fântână, l-o stropit pe cizmă, cu apă. Atuncea, ea s-o așăzat în genunchi și cu șurțu i-o șters cizma comandantului.

Văzând asta una, o dată o făcut sămn, cu mâna și ce să vezi? Tăt fână de pe rât, scos cu brațul de soldați, o fost băgat înapoi, tăt de ei. Într-atăta! Tomna atuncea, trecea pe drum un om cu niște oi. O luat una, o tăiet-o și i-o dat-o la mama să le-o pregătească. Să le facă de mâncare. Erau flămânzi...!

Eu, copil fiind, am început a-i ajuta și eu. Cum m-am priceput! Atunci, un soldat m-o vazut, s-o uitat cu drag la mine și mi-o dat o muzăcuță. Ș-o amintit, poate, de copilul lui de acasă. Doamne, ce bucurie pe mine! N-am avut mai mare bucurie, până atuncea! Nu îndrăzneau să pun mâna pe ea! Mă uitam, cu frică, să nu o strâc, uitându-mă numa' la ea!

- Ai învățat să cânti la ea, bade Todore?

- Da' de unde? Din urmă venea o altă trupă de soldați. De aceea, cei dintâi s-o ridicat flămânzi și o pornit la drum. N-o mai avut vreme să mânânce. Pe câ'n' să-mi aflu jucăria, cineva mi-o furat-o. O rămas pe masă. Cineva, din cealaltă trupă... Așa supărare, n-am uitat-o niciodată! O jale, pe mine...

- Am întâles că soldații cam făceau strâcăciuni, pe unde treceau!

- Pe aicea, nu. Da' mai mare strâcăciune ca aceea că mi-o furat muzăcuța, nu o fost, pentru mine! Atât am fost de supărat...! Parcă și amu o vād: roșă, din tablă... Asta n-am uitat niciodată, draga unceșului! Nici supărarea cu muzăcuța și nici războiul. El aduce numa' pagube, că de câștigat, nu câștigă nime...!

Nadia URIAN

Redactor-șef: ICU CRĂCIUN

Redactori: Viluț Cărbune, Ilie Hoza, Macavei Al. Macavei, Iacob Naroș, Mircea Prahase, Alexandru Rațiu, dr. Lazăr Ureche, Liviu Ursa, Viorel-Daniel Partene.

Acest număr apare cu sprijinul financiar al Primăriei Maieru.

Correspondenți externi: Damaschin Pop Buia (Germania), Alex Pop (SUA)

Precizare: Responsabilitatea materialelor publicate aparține în exclusivitate autorilor.

Adresa redacției: Muzeul Cuibul visurilor Maieru, județul BISTRIȚA-NĂSĂUD

Machetare și tehnoredactare computerizată: Viorel-Daniel Partene

E-mail: icu_craciun@yahoo.com

Tipar: REVOX INTERNATIONAL PROD SRL, Bistrița,

Str. Gen. Grigore Bălan, nr. 25, tel: 0263 231 341 ISSN 1224 - 643